

„יום אפתחה דלת למשמרתך“

פתיחה לר' יהודה (הלוי ?)

מאת יהודה ליב וינברגר

פתיחה שקולה זו מתפרסמת להלן, לפי מיטב ידיעותי, בפעם הראשונה במהדורה מדעית. היא נשמרה בסדר הסליחות כמנהג יוון ליום עשירי בכה"י אוכספורד, 1168 משנת 1400 לערך (= א) ובמחזור רומניא, דפוס קושטא, שנת 1510 (= ק) בסדר הסליחות לליל ד', והושמטה במחזורי רומניא המאוחרים. הפתיחה היא בצורה מעין שיר-איזור בעל מדריך בן חמשה טורים וארבע סטרופות בנות ארבעה טורים וטור איזור. החריזה: אאאא. / / בכבב, / א / / גגג, / א / / וכו'. סימן השם: יהודה. המשקל: השלם ג': — 0 — — 0 — — 0 — — — .

בענין בעלות הפתיחה חולקים בו ל. צונץ שמיחסה מספק לר' גור אריה יהודה בן דויד (ע' 2. ג. עמ' 387) וש. ד. לוצאטו שסובר שהיא יצירתו של ר' יהודה קילטי (ע' נחלת שד"ל, ג', 8 ודוידון אוצר, י' 16.5). אך ע"פ עדות הכותרת בכה"י א. (עמ' 210): „פתיחה לר' יהודה הלוי“ ועל סמך הרמה השירית שלה ייתכן שהיא פרי עטו של רי"ה הספרדי.

יום אפתחה דלת למשמרתך
אפתח במשל פי תהלתך
אקרא המולת קול לעומתך
לפני דביר אשמחה ביתך
אל היכלי קדשה ביראתך

5 היום פקדתיך וצקון לחש
לשפוך לפניך לבכי רחש
עוב נתיב דרכו והשליך פחש
נצב בקמים ואמת לא נחש
נשען עלי ססדה ובאמתך

10 ובעת לה רגלי תהי נצבת
אריד כמו רוחי אשר שאבת
אז אונה אלי תהי בשבת
ומחה שאת פני ותצרכת
פי רצמה בפשי למשמעתך

1 למשמרתך, — מתכוון לבית תפלה, דוגמת „ושמרו את משמרת בית ה'“ (מ"ב, י"א: ז' ועוד), 2 אפתח במשל פי, — תהלי ע"ח: ב'; תהלתך, — שם נ"א: י"ז. 3 אקרא המולת קול, — דוג „קול המולה כקול מהנה“, (יחז' א': כ"ד. 4 לפני דביר, —

לשון "אל דביר הבית אל קדש הקדשים" (מי"א, ח' : ו') ; אשתחות... ביראתך, — תהלי
 ה' : ח'. 5 פקודתי, — במשמעות בקרתי אצלך, ע' שופ' ט"ו : א' ; וצקון לחש, — הכוונה
 לתפלה בלשון הפייטנים ע"פ יש' כ"ו : ט"ו : "צקון לחש מוסרך למוז", 6 לבבי רחש, —
 ל' "רחש לבי דבר טוב" (תהלי מ"ו : ב'). 7 עזב נתיב דרכו, — הרע, ע' יש' מ"ג : ט"ו.
 8 בתמים ואמת, — ע' שופ' ט' : ט"ו : "אם באמת ובתמים עשיתם" ; לא נחש, — כנוי
 לישראל ע"פ "לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל" (במד' כ"ג : כ"ג) זר"ל ישראל (לא נחש)
 נצב בתמים ואמת. 9 עלי חסדן ובאמתך, — תהלי קט"ו : א'. 10 ובעת ... נצבת, — ר"ל
 בעת אני עומד לפניך, דוג' "נצב לקראתי בדרך" (במד' כ"ב : ל"ד). 11 אריד במו רוחי, —
 דוג' "אריד (פ"י ראב"ע : אועק) בשיחי ואהימה" (תהלי נ"ה : ג) ; אשר שואבת, — ע"פ
 מאמר חז"ל : "בשעה שאדם ישן היא (הנשמה) עולה ושואבת לו חיים מלמעלה, ע' ב"ר,
 י"ד ט'. 12 אז ... קשבת, — נחמ' א' : י"א ועוד. 13 שאת פני והצרבת, — שאת : נגע
 ממאיר (ע' ויק' י"ג : ב' ; "כי יהיה בעור בשרו שאת") ; צרבת : דלקת בעור (ע' שם כ"ג)
 ובהרהרה כוללת יותר : פשע ועון זר"ל מזה פשעי ועונותי ע"פ תהלי נ"א : ג, י"א.
 14 לחמעתך, — במשמ' קבלת מרות, דוג' "ובני עמון משמעתי" (יש' י"א : י"ד) ומתכוון
 לקבלת עול מלכות שמים 15 זלתי ... והמתנת, — ר"ל דרך דלתי בית הכנסת (דביר
 אולם) ובמפתח אבוא להתכופף לאל מרום זכו, וייתכן שרומז למאמר חז"ל : "לעולם ישכים
 אדם לבהכ"כ כדי שיזכה וימנה עם עשרה הראשונים", ע' ברכות מ"ו, ב'. 16 אכף לאל
 מרום, — ע' מיכה ו' : ד' ; בכף שוטח, — ל' "שטחתי אלך כפי" (תהלי פ"ח : י') 17 אכרע
 לך ברך, — יש' מ"ה : כ"ג ; בחזל שותח, — כן בכה"י א וק' ולא הוברר. ייתכן שר"ל
 "בחזל שוחח" ע"פ לשון התלמוד : "השוחח בכל ברכה זכרה מלמדו אותו שלא ישחה"
 (ע' תוספתי ברכות, א'. י"א) ומקביל ו"ארע לך ברך". 18 כי בערה נפשי, — דוג' "והיה
 בלבי (דבר ה') כאש בוערת" (יר' כ' : ט'). 19 יוט פקודתך, — ל' "באו ימי הפקודה באו
 ימי השלום" (הושע ט' : ד) ומתכוון לימים נוראים הבאים. 20 כל חי יציר ידך, — מלשון
 התלמוד : "שנא אתה גדול מן האדם יציר כפי", ע' פסיק רבתי, מ"ג 21 לריב, — במשמ'
 דין ומשפט, דוג' "נצב לריב ה' ועמד לדין עמים" (יש' ג' : יג). 22 מוערת זעמך, — ע'
 תהלי פ' : י"ג ; ק"ב : י" ; וקול פחזך, — דוג' "קול פחזים באזניו" (איוב ט"ו : כ"א).
 23 אנא ... עבדך, — ע' במד' י"ד : י"ט. 24 קץ טליחתך, — במשמ' מקומית, דוג'
 "ואבואה מלון קצה יעד כרמלי" (מי"ב, י"ט : כ"ג) ורומז לבית המקדש ולקרבת מובח המכפר ;
 ובה"י א : "קץ תשועתי".